

Анотація

Могильна Ю. І. Формування готовності майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, 2023.

Дисертацію присвячено проблемі формування готовності майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту. Досліджуване завдання розв'язане шляхом критичного аналізу й систематизації теоретичних основ готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту та розробці й експериментальній перевірці технології її формування в процесі професійної підготовки.

Доцільність вивчення порушеної теми актуалізується низкою *суперечностей* між: наявною теоретичною психолого-педагогічною базою напрацювань у галузі професійної орієнтації та необхідністю її модернізації відповідно до сучасних потреб соціуму; популяризацією неформальної освіти та недостатнім розкриттям її потенціалу у системі професійної орієнтації школярів; провідною роллю шкільного вчителя у професійній орієнтації учнів та його неготовністю до ефективної її реалізації; необхідністю спеціальної підготовки майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту та відсутністю досліджень спрямованих на обґрунтування теоретичних і методичних засад зазначеної підготовки.

Для досягнення мети та реалізації завдань дослідження, а також підвищення ефективності формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту визначено сутність і розроблено відповідну технологію формування педагогічної готовності, яка включає мотиваційно-адаптаційний, теоретико-практичний та узагальнюючий етапи, що забезпечують спрямованість професійної підготовки майбутнього вчителя щодо формування професійних умінь, інтеграції отриманих знань і набуття практичного досвіду реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше*: розроблено технологію формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації учнів через неформальну освіту, яку можна розуміти як сукупність цілей, змісту, форм, методів, прийомів і засобів, об'єднаних з урахуванням особливостей вищої педагогічної освіти у чотири блоки (підготовчий, мотиваційно-цільовий, змістовно-процесуальний, аналітико-результативний), що послідовно реалізуються й забезпечують результативну підготовку майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів через неформальну освіту й передбачають вплив на всі її компоненти впродовж трьох етапів (мотиваційно-цільового, змістовно-процесуального та аналітико-результативного); визначено сутність та складові готовності майбутнього вчителя до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту, сформульовано розуміння професійної орієнтації як освітньої системи спрямованої на професійне самовизначення особистості та забезпечення потреб ринку праці країни; розроблено критеріально-діагностичний апарат для визначення рівня сформованості готовності майбутнього вчителя до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту, а саме визначено показники сформованості мотивації майбутніх учителів до реалізації означеної діяльності, характеру інтересу, повноти знань у галузі професійної орієнтації та неформальної освіти, рівня сформованості набутих умінь та навичок майбутніх учителів, сформованості аналітико-оцінного компонента; обґрунтовано шляхи формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації учнів через неформальну освіту; *уточнено*: особливості сучасного стану системи професійної орієнтації в Україні та провідних країнах Європи; сутність діяльності учителя у професійній орієнтації школярів через неформальну освіту; *подальшого розвитку набули* теоретичні засади профорієнтаційної роботи зі школярами (форми та методи її здійснення) та теоретичні засади підготовки майбутніх учителів (методи та засоби підготовки).

У першому розділі дисертації проведено аналіз педагогічної, психолого-педагогічної літератури, розглянуто шляхи становлення професійної орієнтації в Україні та провідних країнах Європи, структуру, завдання та функції професійної орієнтації та неформальної освіти. Визначено сутність провідних категорій

дисертаційного дослідження, розглянуто та проаналізовано основні поняття: «професійна орієнтація» та «неформальна освіта».

Виявлено сутність готовності майбутнього вчителя до реалізації професійної орієнтації школярів через неформальну освіту, визначено рівні, показники та критерії готовності.

Науково обґрунтовано технологію формування досліджуваної готовності. Розроблено структуру готовності майбутнього вчителя до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту, яка складається з мотиваційно-ціннісного, знаннево-практичного та рефлексивно-корегувального компонентів.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутнього вчителя до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту охоплює позитивну мотивацію щодо реалізації професійної діяльності, заходів з неформальної освіти та педагогічної діяльності в цілому.

Знаннево-практичний компонент є одним з важливих чинників формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту, завдяки якому забезпечується збагачення майбутнього вчителя знаннями про сутність та особливості системи професійної орієнтації, а також неформальної освіти; роль вчителя-предметника у всебічному розвитку школяра та його професійній орієнтації; зв'язок ефективності професійної орієнтації у школі та рівнем економічного й соціального життя в країні; значущість реалізації професійної орієнтації саме через неформальну освіту. Окрім того, цей компонент відображає формування професійних умінь і навичок майбутніх учителів здійснювати профорієнтаційну діяльність. Під час дослідження виявлено, що системоутворюючим компонентом означеної готовності є мотиваційний компонент.

Рефлексивно-коригувальний компонент спрямований на здійснення контролю й оцінки рівня готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту в процесі здійснення професійної підготовки. Система дієвих та ефективних критеріїв і методів оцінювання (знань, умінь) відповідає болонській системі (рейтингові параметри оцінки, що ґрунтуються на принципах ECTS).

Обґрунтовану технологію формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту можна розуміти як

сукупність цілей, змісту, форм, методів, прийомів і засобів об'єднаних з урахуванням особливостей підготовки майбутніх учителів у чотири блоки (організаційно-цільовий, змістовий, процесуальний та контрольньо-оцінний), що послідовно реалізуються та забезпечують результативну підготовку майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту з високим рівнем готовності й передбачають вплив на всі її компоненти впродовж трьох етапів (мотиваційно-цільового, змістовно-процесуального, аналітико-результативного).

У другому розділі представлено перебіг і результати педагогічного експерименту з реалізації технології формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту. На констатувальному етапі педагогічного експерименту вивчено систему підготовки майбутніх учителів до педагогічної діяльності; укладено діагностичний інструментарій, визначено об'єкти експериментальної діяльності, вивчено номенклатурну документацію закладів, зокрема освітні програми, навчальні плани. Проведено констатувальну діагностику досліджуваної готовності згідно з визначеними критеріями, показниками та рівнями.

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачав експериментальну перевірку обґрунтованої технології формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації через неформальну освіту. Поетапний процес формування досліджуваної готовності охоплював підготовку згідно з мотиваційно-цільовим, змістовно-процесуальним та аналітико-результативним етапами. Основні завдання формування готовності виконувались в освітньому процесі, позааудиторній діяльності, педагогічній практиці, самостійній роботі. Процес формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації в умовах неформальної освіти реалізовувався з використанням комплексу традиційних, інтерактивних, ігрових, імітаційних методів, а також традиційних й інноваційних форм. Завдання відпрацьовувались під час моделювання й у реальному освітньому середовищі під час проходження здобувачами педагогічної практики.

На контрольному етапі проведено порівняльний аналіз якісних і кількісних змін щодо рівня готовності експериментальної групи до та після експерименту. Отримані показники засвідчили статистично значущі відмінності щодо рівнів сформованості

мотиваційно-особистісного, когнітивного й діяльнісного компонентів досліджуваної готовності.

Розроблено й упроваджено навчально-методичне забезпечення, яке може бути впроваджено в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти під час підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, формування готовності, майбутні вчителі, педагогічна діяльність, заклад вищої педагогічної освіти, профорієнтаційна діяльність, неформальна освіта.

ОПУБЛІКОВАНІ ПРАЦІ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Могильна Ю. І. Проблематика підготовки майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73, Т. 2. С. 118-121. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/73/part_2/24.pdf (фахова стаття, категорія Б).
2. Могильна Ю. І. Підготовка майбутніх учителів до неформальної освіти школярів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. №2 (106), С. 320-329. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/33.pdf> (фахова стаття, категорія Б).
3. Могильна Ю. І. Стан професійної орієнтації школярів в сучасній українській школі. *Новий колегіум*. 2021. №1 (103). С. 67-71 URL: <http://newcollegium.nure.ua/article/download/243500/241415> (фахова стаття, категорія Б).
4. Могильна Ю. І. Європейський досвід професійної орієнтації учнівської молоді. *Український педагогічний журнал*. 2021. №4 С. 88-96 URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/258> (фахова стаття, категорія Б).
5. Могильна Ю. І. Актуальність розвитку неформальної освіти учнів шкіл в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 43. Т. 3. С. 155-158. URL: [URL:](#)

http://www.aphn-journal.in.ua/archive/43_2021/part_3/28.pdf (фахова стаття, категорія Б).

6. Могильна Ю. І. Теоретичне обґрунтування технології підготовки майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації шляхом неформальної освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. №7 (21). С. 403-412 URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/4851> (фахова стаття, категорія Б)

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Могильна Ю. І. Порівняльна характеристика профорієнтаційної роботи з учнями в Україні та зарубіжних країнах: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування професійно-мобільного фахівця: європейський вимір» (м. Дніпро, 25 квітня. 2019 р.). Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 159-162
8. Могильна Ю. І. Значення професійної орієнтації в підлітковому віці. *Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти)*: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 27-28 вересня 2019 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. С. 51-54.
9. Могильна Ю. І. Низька якість професійної орієнтації в школах України у порівнянні з Німеччиною. *Вплив досягнень психологічних і педагогічних наук на розвиток сучасного суспільства*: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 13-14 березня, 2020 р.). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 30-33.
10. Могильна Ю. І. Зв'язок професійної орієнтації школярів з економікою країни в Україні та Німеччині. *Соціально-психологічні проблеми суспільства*: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 10 квітня 2020 р.). Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. С 79-81.
11. Могильна Ю. І. Важливість творчого підходу до професійної орієнтації школярів та шляхи його реалізації. Proceedings of the 4 th International Scientific and Practical Conference «SCIENCE AND PRACTICE: IMPLEMENTATION TO MODERN SOCIETY» (Manchester, Great Britain 6-8.05.2020). Manchester, 2020. С. 182-185. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/download/6-8.05.2020/297#page=183>

- 12.Ефективність проведення професійної орієнтації школярів шляхом неформальної освіти на прикладі проекту «Країна професій та захоплень «Франсільванія». Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «INTERNATIONAL FORUM: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS» (Melbourne, Australia 26-28.04.2020). Melbourne, 2020. С. 103-106.
- 13.Могильна Ю. І. Проблематика неформальної освіти в шкільній системі освіти України. *Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє*. зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 2-3 жовтня 2020 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020, С. 22-24.
- 14.Могильна Ю. І. Реалізація технології підготовки майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів шляхом неформальної освіти та її результати. *Молодий вчений*. 2023. № 3 (115). С. 68-75 URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5783>

SUMMARY

Mohylna Y. I. Formation of future teachers' readiness for career guidance of pupils through non-formal education. – Qualification research work on manuscript rights

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the speciality 015 "Career Education (by specialisations)", field of knowledge 01 Education/Pedagogy. H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, 2023.

The dissertation is devoted to the problem of forming the readiness of future teachers for the professional orientation of pupils through non-formal education. The research task is solved by critically analysing and systematising the theoretical foundations of future teachers' readiness to implement professional orientation through non-formal education and developing and experimentally testing the technology of its formation in the process of professional training.

The expediency of studying this topic is actualised by a number of contradictions between: the existing theoretical psychological and pedagogical basis of developments in the field of career guidance and the need to modernise it in accordance with the current needs of society; popularisation of non-formal education and insufficient disclosure of its potential in

the system of pupils' career guidance; the leading role of school teachers in the career guidance of students and their unpreparedness for its effective implementation; the need for special training of future teachers for pupils' career guidance through non-formal education and the lack of research aimed at substantiating the theoretical and methodological foundations of this training.

To achieve the goal and objectives of the study, as well as to increase the effectiveness of forming future teachers' preparing to implement professional orientation through non-formal education, the essence and appropriate technology for the formation of pedagogical readiness, which includes motivational and adaptation, theoretical and practical, and generalising stages that ensure the focus of future teachers' professional training on the development of professional skills, integration of knowledge and practical experience in the implementation of professional orientation through non-formal education.

The scientific novelty and theoretical significance of the study is that for the first time: a technology for forming the readiness of future teachers to implement the professional orientation of students through non-formal education has been developed, which can be understood as a set of goals, content, forms, methods, techniques and means, united in four blocks (preparatory, motivational and target, content and procedural, analytical and resultant), taking into account the peculiarities of higher pedagogical education, that are consistently implemented and ensure the effective preparation of future teachers for the implementation of pupils' career guidance through non-formal education and provide for the impact on all its components during three stages (motivational and target, content and procedural, and analytical and result); the essence and components of the future teacher's readiness for pupils' career guidance through non-formal education are defined, the understanding of career guidance as an educational system aimed at professional self-determination of the individual and meeting the needs of the country's labour market is formulated; the criterion-diagnostic apparatus for determining the level of formation of future teachers' readiness for pupils' career guidance through non-formal education has been developed, namely, indicators of the formation of future teachers' motivation to implement this activity, the nature of interest, completeness of knowledge in the field of career guidance and non-formal education, the level of formation of acquired skills and abilities of future teachers, the formation of the analytical and evaluative component; the ways of forming the readiness of future teachers to implement

the professional orientation of students through non-formal education are substantiated; the peculiarities of the current state of the career guidance system in Ukraine and leading European countries; the essence of teacher's activity in pupils' career guidance through non-formal education; theoretical foundations of career guidance work with pupils (forms and methods of its implementation) and theoretical foundations of training future teachers (methods and means of training) were further developed.

The first chapter of the dissertation analyses the pedagogical, psychological and pedagogical literature, considers the ways of formation of career guidance in Ukraine and leading European countries, the structure, tasks and functions of career guidance and non-formal education. The essence of the leading categories of the dissertation research is defined, the main concepts, "career guidance" and "non-formal education", are considered and analysed.

The essence of the future teacher's readiness for pupils' career guidance through non-formal education is revealed, levels, indicators and criteria of readiness are defined.

The technology of forming the studied readiness is scientifically substantiated. The structure of future teacher's readiness to implement professional orientation through non-formal education, which consists of motivational and value, knowledge and practical, reflective and corrective components, is developed.

The motivational and value component of future teachers' readiness to implement career guidance through non-formal education includes positive motivation to implement professional activities, non-formal education activities and pedagogical activities in general.

The knowledge-practical component is one of the important factors in shaping the readiness of future teachers to implement career guidance through non-formal education, which ensures the enrichment of future teachers with knowledge about the nature and features of the career guidance system and non-formal education; the role of the subject teacher in the comprehensive development of students and their career guidance; the relationship between the effectiveness of career guidance at school and the level of economic and social life in the country; the importance of implementing career guidance through non-formal education. In addition, this component reflects the development of future teachers' professional skills and abilities to carry out career guidance activities. The study found that the motivational component is the systemic component of this readiness.

The reflective and corrective component is aimed at monitoring and evaluating the level of readiness of future teachers to implement professional orientation through non-formal education in the process of professional training. The system of effective and efficient assessment criteria and methods (knowledge, skills) corresponds to the Bologna system (rating parameters based on ECTS principles).

The substantiated technology of forming future teachers' readiness for the implementation of professional orientation through non-formal education can be understood as a set of goals, content, forms, methods, techniques and means united in four blocks (organisational and target, content, procedural and control and evaluation), taking into account the peculiarities of future teachers' training, that are consistently implemented and ensure effective preparation of future teachers for the implementation of professional orientation through non-formal education with a high level of readiness and provide for the impact on all its components during three stages (motivational and target, content and procedural, analytical and result).

The second section presents the course and results of the pedagogical experiment on the implementation of the technology of forming future teachers' readiness for the implementation of professional orientation through non-formal education. At the ascertaining stage of the pedagogical experiment, the system of preparing future teachers for pedagogical activity was studied; diagnostic tools were compiled, objects of experimental activity were identified, nomenclature documentation of institutions, including educational programmes, curricula. The author conducted a confirmatory diagnosis of the studied readiness in accordance with the defined criteria, indicators and levels.

The formative stage of the pedagogical experiment involved experimental testing of the substantiated technology of forming future teachers' readiness for the implementation of professional orientation through non-formal education. The step-by-step process of forming the studied readiness included training in accordance with the motivational and target, content and procedural, and analytical and result stages. The main tasks of forming readiness were performed in the educational process, extracurricular activities, pedagogical practice, and independent work. The process of forming the readiness of future teachers to implement professional orientation in non-formal education was implemented using a set of traditional, interactive, game, imitation methods, as well as traditional and innovative forms. The tasks

were worked out during the simulation and in the real educational environment during the students' pedagogical practice.

At the control stage, a comparative analysis of qualitative and quantitative changes in the level of readiness of the experimental group before and after the experiment was carried out. The obtained indicators showed statistically significant differences in the levels of formation of the motivational, personal, cognitive and activity components of the studied readiness.

Educational and methodological support that can be implemented in the educational process of higher pedagogical education institutions in the preparation of future teachers for professional activity has been developed and implemented.

Key words: professional training, readiness formation, future teachers, pedagogical activity, higher pedagogical education institution, career guidance, non-formal education.

PUBLISHED WORKS REFLECTING THE MAIN SCIENTIFIC RESULTS OF THE DISSERTATION

Articles in scientific professional publications of Ukraine and in publications included in international scientometric databases

1. Mohylna Y. I. Problems of preparing future teachers for the professional orientation of pupils. *Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools*. 2020. № 73, T. 2. P. 118-121. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/73/part_2/24.pdf (professional article, category B).
2. Mohylna Y. I. Preparing future teachers for non-formal education of pupils. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. 2021. №2 (106), P. 320-329. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/33.pdf> (professional article, category B).
3. Mohylna Y. I. The state of pupils' career guidance in a modern Ukrainian school. *New Collegium*. 2021. №1 (103). P. 67-71 URL: <http://newcollegium.nure.ua/article/download/243500/241415> (professional article, category B).
4. Mohylna Y. I. European experience of professional orientation of pupils. *Ukrainian Pedagogical Journal*. 2021. №4 P. 88-96 URL:

<https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/258> (professional article, category B).

5. Mohylna Y. I I Relevance of the development of non-formal education of pupils in Ukraine. *Topical issues of the humanities*. 2021. № 43. T. 3. P. 155-158. [URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/43_2021/part_3/28.pdf](http://www.aphn-journal.in.ua/archive/43_2021/part_3/28.pdf) (professional article, category B).
6. Mohylna Y. I Theoretical substantiation of the technology of training future teachers for the implementation of professional orientation through non-formal education. *Science and technology today*. 2023. №7 (21). P. 403-412 URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/4851> (professional article, category B).

Published works of approbation nature

7. Mohylna Y. I Comparative characteristics of career guidance work with students in Ukraine and foreign countries. *Formation of a professionally mobile specialist: the European dimension*: coll. theses of reports of the V AllUkrainian science and practice conf. (Dnipro, 25 April 2019). Dnipro: Dnipro State University of Internal Affairs, 2019. P. 159-162/
8. Mohylna Y. I The importance of vocational guidance in adolescence. *Man and Society: Modern Problems of Interaction (Psychological and Pedagogical Aspects)*: materials of the International Scientific and Practical Conference (Lviv, 27-28 September 2019). Lviv: Lviv Pedagogical Community, 2019. P. 51-54.
9. Mohylna Y. I Low quality of career guidance in Ukrainian schools compared to Germany. *Influence of the achievements of psychological and pedagogical sciences on the development of modern society*: materials of the International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, 13-14 March, 2020). Kharkiv: Eastern Ukrainian Organisation "Centre for Pedagogical Research", 2020. P. 30-33.
10. Mohylna Y. I. The relationship of pupil's career guidance with the country's economy in Ukraine and Germany. *Socio-psychological problems of society*: materials of the International Scientific and Practical Conference (Kyiv, 10 April 2020). Kyiv: V. I. Vernadsky Taurida National University, 2020. P. 79-81.

11. Mohylna Y. I. The importance of a creative approach to career guidance for pupils and ways to implement it. Proceedings of the 4 th International Scientific and Practical Conference «*SCIENCE AND PRACTICE: IMPLEMENTATION TO MODERN SOCIETY*» (Manchester, Great Britain 6-8.05.2020). Manchester, 2020. P. 182-185. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/download/6-8.05.2020/297#page=183>
12. Mohylna Y. I. The effectiveness of pupils' career guidance through non-formal education on the example of the project "Country of professions and hobbies "Fransilvaniia". Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «*INTERNATIONAL FORUM: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS*» (Melbourne, Australia 26-28.04.2020). Melbourne, 2020. P. 103-106.
13. Mohylna Y. I. Problems of non-formal education in the school education system of Ukraine. *Modern system of education and upbringing: experience of the past - a look into the future*: materials of the International scientific and practical conference (Kyiv, 2-3 October 2020). Kyiv: NGO "Kyiv Scientific Organisation of Pedagogy and Psychology", 2020, pp. 22-24.
14. Mohylna Y. I. Implementation of the technology of preparing future teachers for the professional orientation of pupils through non-formal education and its results. *Young scientist*. 2023. № 3 (115). P. 68-75 URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5783>